

Hemmelig.

166
48

Dette eksemplar bedes tilbakelevert Stortingets kontor når saken er behandlet av Stortinget.

Innst. S. H.

Innstilling fra utenriks- og konstitusjonskomiteen angående et av Kurt K pke fremsatt erstatningskrav mot Finland i anledning av at han i 1918 i Finland blev arrestert og fratatt et større rubelbeløp og andre verdier.

(St. med. nr. 27, 1933.)

Til Stortinget.

Den 7 mars 1918 påtok norsk vicekonsul i Petrograd, herr Kurt K pke sig som privatmann, på anmodning av norsk unders tt Stavseth og russisk borger Nagurski og i full forståelse med Folkekommissariatet for Provianteringen i Petrograd   overføre fra Den russiske Folkebanks Petrograd-avdeling til Norges Banks avdeling i Bergen et beløp stort 4 575 000 rubler. Beløpet representerte halvparten av kjøpesummen for et parti fisk som Folkekommissariatet for Provianteringen hadde kjøpt hos Stavseth og Nagurski, og overenskomsten mellom disse herrer og herr K pke var at ovennevnte beløp skulde være betaling for 1 525 000 norske kroner. Dette beløpet skulde utbetales herrene Stavseth og Nagurski av Norges Banks Bergensavdeling mot fremvisning av legitimasjon for at varepartiet var avsendt til Russland.

Den 8 mars 1918 hevet herr K pke i Den russiske Folkebank beløpet på en av ham mottatt og av Folkekommissariatet for Provianteringen utstedt check. På grunn av sitt kjennskap til valutaforholdene anmodet han om å få beløpet utbetalt i zarrubler — som utenfor Russland hadde en betydelig større verdi enn Kerenski-rubler og dumarubler — hvad han takket være at han var godt kjent i banken også fikk. Overenskomsten mellom herr K pke og herrene Stavseth og Nagurski var forøvrig at K pke skulde overføre et samlet beløp på ikke mindre enn 9 mill. rubler, og at han som fortjeneste skulde beholde en tredjedel av differansen mellom det innkjøpte kronebeløp og avregningskursen: tre rubler for en norsk krone. Denne differanse skulde han få av hele summen av de nevnte leveranser selv om de efterfølgende overførsler ikke skjedde gjennom ham.

Da herrene Stavseth og Nagurski fikk rede på at herr K pke hadde fått utbetalt beløpet i zarrubler og således hadde utsikter til å opnå en betydelig større fortjeneste på forretningen enn av dem forutsatt, begynte de å lage vanskeligheter. De henvendte sig til ham med krav på andel i fortjenesten, en andel som de nærmere fikserte til 600 000 rubel, og truet med at de, hvis han ikke imøtekom dette krav, måtte se sig om efter en mer medgjørlig mann. Da K pke avsl t kravet og likeledes å levere pengene tilbake — alt under henvisning til den kontrakt som var blitt opprettet angående overf relsen av pengene, — svarte de at de vilde klage over ham til myndighetene og den norske sendemann. Den 12 mars forlot K pke Petrograd for over Helsingfors—Stockholm å reise til Bergen med pengene.

Så snart herrene Stavseth og Nagurski fikk underretning om at herr K pke befant sig på vei til Norge, realiserte de sine trusler. Ved å gi en falsk fremstilling av overenskomsten mellom sig, herr K pke og Folkekommissariatet for Provianteringen fikk de underordnede funksjonærer i nevnte kommissariat til telegrafisk å anmode finske myndigheter om å foranledige K pke arrestert. Provianteringskommissariatet henvendte sig videre til den norske legasjon i Petrograd ved herr sendemann Prebensen. I overensstemmelse med anmeldelsen — som hvilte på Stavseth og Nagurskis falske fremstilling av forholdet — blev det fremholdt at herr K pke hadde påtatt sig overføringen av pengene i egenskap av norsk vicekonsul, men at han istedenfor å opbevare pengene i legasjonen hadde opbevart dem i sitt hjem, og at han var begynt å spekulere med dem. For å holde legasjonen utenfor aff ren er-

klærte herr Prebensen at herr K pke ikke var norsk vicekonsul lenger og at legasjonen ikke kjente til transaksjonen. Erklæringen dekket ikke det faktiske forhold.

På grunn av anmeldelsen og herr Prebensens erklæring sendte så Provianteringskommissariatet en anmodning til de finske myndigheter om å foranledige herr K pke arrestert, hvilket skjedde ved hans ankomst til Viborg. Det bemerkes at det på det tidspunkt var to regjeringer i Finland, en «hvit» med sete i Vasa, og en «rød» — Finnlands folkekommissariat — med sete i Helsingfors. Herr K pke blev arrestert innenfor folkekommissariatets maktomr de og m t protest ført til Helsingfors av finske «r degardister». Motiveringen for arrestasjonen var at der forelå begjæring herom fra Folkekommissariatet for Provianteringen i Petrograd med den begrunnelse at pengene var betrodd K pke i egenskap av norsk konsul for at han skulde overføre dem til Norge, men at han hadde begynt å spekulere med dem privat og hadde reist avsted med dem uten provi- anteringsr dets vitende.

Straks etter ankomsten til Helsingfors satte herr K pke sig i forbidelse med den derv rende norske konsul, Chr. Nielsen, da Norge på den tid ikke hadde nogen diplomatisk representasjon i Helsingfors. K pke protesterte energisk overfor de finske myndigheter mot de beskyldninger som var frem- satt mot ham. Da konsul Nielsen innfant sig i hotell «Fennia» hvor K pke var under be- voktning av «r degardister» stillet han sig straks under konsulatets beskyttelse og bad konsulatet ta imot hans to kufferter, hvor rubels dlene m. v. opbevartes, og videre føre de nødvendige forhandlinger med folkekom- missariatet. Konsulen svarte at konsulatets safe var for liten og anbefalte kuffertene deponert i Finnlands Bank — hvor de for øvrig allerede var anbragt. I overv r av herr konsul Nielsen, representanter for Fin- lands folkekommissariat, herr K pke m. fl., blev kuffertene senere åpnet. De viste sig å inneholde 4 560 000 rubler, 51 000 norske og svenske kroner og dessuten forskjellige dokumenter, deriblandt en chekk på 20 000 svenske kroner.

Det blev ikke fra Petrograd sendt bevis- ligheter for riktigheten av de beskyldninger på grunnlag av hvilke herr K pke var blitt arrestert. Derimot kom en russisk deputa- sjon til Helsingfors som med fullmakt fra Folkekommissariatet for Provianteringen an- modet om å få sig rublene utlevert. Det blev så ført forhandlinger mellom Finnlands Folkekommissariats utenriksavdeling og det norske konsulat i Helsingfors om en ordning

av saken samtidig som K pke blev frigitt. Forhandlingene resulterte i et forslag fra finsk side som gikk ut på at pengene og sakens dokumenter skulde sendes til Petro- grad med en representant for folkekommis- sariatet, og at en representant for det norske konsulat samt herr K pke skulde følge med. I Petrograd skulde pengene overlates til en av de russiske og norske myndigheter valgt tredje, helst n utral person, eller opbevares på et sikkert sted, inntil Russland og Norge på diplomatisk eller annen vei hadde utredet saken samt undersøkt om der forelå nogen forbrydelse, og hvad den eventuelt måtte bestå i samt hvem pengene med rette til- hørte.

Det norske konsulat aksepterte ikke dette forslaget, men fremsatte et kontraforslag som gikk ut på at de beslaglagte midler skulde overføres til Finnlands Banks kontor i Petrograd, hvor de skulde opbevares av Finnlands Folkekommissariat inntil Russ- lands og Norges utenriksministerier efter vedtatte internasjonale rettsprinsipper hadde avgjort spørsmålet om hvorvidt herr K pke var kommet i besiddelse av det omstridte beløp 4 575 000 rubler ved forbrydersk frem- ferd eller ikke. I tilfelle de nevnte ministerier besvarte det stilte spørsmål benektende, skulde K pke uten videre venting få sine kufferter med iv rende penger og dokumen- ter samt av den russiske stats proviante- ringskommissariat garanteres rett til fritt og uhindret   utføre fra Russland ovenfor nevnte pengesum for videre overf relse til Norge. Endelig gikk konsulatets forslag ut på at Provianteringskommissariatet skulde frem- bære en offisiell, offentlig undskyldning i an- ledning av herr K pkes arrestasjon samt erstatte ham de tap og den skade arresta- sjonen hadde påført ham.

Forhandlingene førte ikke til noget defini- tivt resultat. Herr K pke bestemte sig, mens forhandlingene stod i stampe, til å ta en tur til Petrograd sammen med de til Helsingfors s ndte kommiss rer, for å overbevise Folke- kommissariatet for Provianteringen om at det var blitt ført bak lyset av underordnede funksjonærer. Han gikk ut fra at rublene l  trygt forvaret i Finnlands Bank i henhold til den depositions erklæring som var utstedt til det norske konsulat i Helsingfors. Imid- lertid endredes forholdene hurtig i Finland. Den hvite regjering i Vasa blev herre over situasjonen, og Folkekommissariatet i Hel- singfors måtte rømme til Russland. Det tok med sig penge- og verdipapirer fra Finnlands Bank, deriblandt herr K pkes rubler. Både rublene og en chekk på 20 000 svenske kroner blev deponert i Den russiske Folkebank, like-

som en konvolutt forsynt med det norske konsulats segl blev åpnet uten at hverken herr K pke eller nogen representant for den norske legasjon i Petrograd var gitt anledning til å være til stede.

Provianteringskommissariatet i Petrograd anla derefter i april 1918 sak mot herr K pke ved Folkedistriksdomstolen samme sted for å få sig tilkjent de deponerte 4 560 000 rubler og erstattet de manglende 15 000 rubler. Ved dom av 21 mai samme år blev kommissariatets påstand for så vidt tatt til følge som det blev kjent for rett at pengene skulde føres tilbake til kommissariatet, men det blev samtidig i dommen uttalt at det ikke var skaffet nogen som helst bevis for at K pke hadde spekulert med pengene, villedet klagerne med foregivende av at han påtok sig overføringen i egenskap av norsk konsul eller å ha avreist fra Petrograd med pengene uten å ha tillatelse til det — altså i strid med den muntlige overenskomst han hadde inngått med Provianteringskommissariatet.

Da saken blev fremmet for distriktsdomstolen var K pke fraværende fra Petrograd. Han var den 27 april reist til Moskva for å konferere med Provianteringskommissariatets centralledelse om en ordning av saken. Ved sin tilbakekomst til Petrograd sendte han en skrivelse til distriktsdomstolen med begjæring om å få saken optatt til fornyet behandling med den motivering at han ikke hadde mottatt stevning eller var blitt underrettet om søksmålet og således ikke hadde hatt anledning til å møte for retten og fremlegge sine bevisligheter. Ved rettens beslutning av 14 juni 1918 blev begjæringen avvist og en senere i 1921 til overkontrollen ved Justiskommissariatet i Moskva inngitt appellasjonsklage har ikke ledet til noget resultat. I kjennelse av 18 mai 1922 er anført under punkt 5, at de omstridte summer blev fratatt borger K pke av den finlandske regjering, og Folkedomstolens avgjørelse fastsatte kun retten til retur av disse pengene som urettelig mottatt.

Den 1 oktober 1918 henvendte K pke sig til Det tyske generalkonsulat i Petrograd, som på den tid representerte Finland i Russland, i sakens anledning. I en skrivelse av 2 oktober s.  . meddelte konsulatet i en skrivelse til Den russiske Folkebank at K pke hadde anholdt om at banken måtte bli underrettet om at de omhandlede rubler samt chekken på 20 000 kroner ikke måtte utbetales nogen uten spesiell ordre fra Finnlands regjering eller generalkonsulatets finske avdeling. Generalkonsulatet meddelte dette til bankens kunnskap, og bad sig underrettet om de skritt henvendelsen m tte for-

anledige. Banken svarte i skrivelse av 9 s. m. at den hadde tatt skrivelsens innhold ad notam. — En henvendelse fra Provianteringskommissariatet om utlevering av rublene i henhold til dommen blev i overensstemmelse med det gitte løfte avslått av banken som gjorde gjeldende at pengene — som deponert i Finnlands regjerings navn — bare kunde utleveres efter ordre fra denne.

På foranledning av K pke rettet den norske legasjon i Helsingfors i note av 19 november 1918 en skriftlig henvendelse i saken til det finske utenriksministerium hvori det bl. a. blev fremholdt at K pke anså den finske stat ansvarlig for det tap han hadde lidt ved arrestasjonen og ved at pengene blev fratatt ham og overført til Petrograd, og anmodet om reetablering av den foretatte depositions i Finnlands Bank. I en skrivelse datert Helsingfors 18 januar 1919 svarte utenriksministeriet på denne henvendelse og anførte bl. a. «att samtliga i  rendet tillkomna handlingar blifvit  fvers nda till den vid Kungliga Svenska Beskickningen i Petersburg innrettade afdeling f r finska  renden samt att, enligt hvad till min k nedom kommit, sagda afdeling äfven skridtt till vidtagande af f rberedande åtgärder i  rendet». Skrivelsen er undertegnet: F r Ministern, Idman».

Samme dag blev det fra den finske avdeling ved Den Kgl. Svenske Legasjon i Petrograd sendt følgende skrivelse til Den russiske Folkebanks Petrograd-kontor:

«Ifølge opdrag, mottatt fra Finnlands Utenriksministerium grunnet på en anmodning fra den Kgl. Norske Legasjon i Helsingfors og under henvisning til den offisielle meddelelse av 2 oktober 1918 Nr. 1244 og svarskrivelse fra Folkebankens Petrograd-kontor av 9 oktober s.  . Nr. 6084 angående de i Petrograd-kontoret henliggende 4 560 000 rubler som er konfiskert i Finland hos norsk unders tt Kurt K pke, anser den finske avdeling det nødvendig som tillegg å bemerke i denne sak, for at dette må tas ad notam og der må handles derefter:

at Rådet for Finnlands Folkefullmektige ikke var berettiget til å konfiskere den norske unders tt Kurt K pkes eiendom som var overgitt det norske konsulat til opbevaring,

at ovennevnte konfiskerte pengesummer ifølge dette råds bestemmelse, meddelt Det norske Generalkonsulat i Helsingfors den 30 mars 1918, skulde gis til opbevaring inntil Russland og Norge at diplomatisk eller annen vei hadde klargjort denne sak hvorved muligheten av sakens avgjørelse ved domstol år utelukket,

at Finnlands regjering er ansvarlig for at ovennevnte verdipapirer ikke kommer bort, at Finnlands regjering er innehaver av deponisjonen i henhold til kvittering nr. 155399 og

at banken ikke er berettiget til å utlevere nevnte depositum i henhold til domstolens avgjørelse, men hvad der angår kvitteringens passus om at ovennevnte summer er mottatt til opbevaring til Folketribunalen har avgjort rettsspørsmålet angående disse summer, så må dette uttrykk kun forstås som en bestemmelse av opbevaringstiden.»

Skrivelsen er undertegnet Finnlands regjerings representant a. i. H. Nyman. M. P.»

I januar 1919 henvendte K pke sig til magistraten i Kotka, Finland, med anmodning om at ladningen på et dampskib «Sunningen» som tilhørte den russiske regjering, måtte bli belagt med arrest som sikkerhet for hans krav på 4 500 000 rubler og 20 000 svenske kroner, og kort efter gjorde K pke en lignende henvendelse til magistraten i Viborg for ladningen på et skib «Nils Erik». Disse anmodninger blev tatt tilfølge av vedkommende magistrater, men senere ophevet av hovretten i Viborg.

I september 1920 tilskrev Den norske Legasjon i Helsingfors på ny det finske utenriksministerium om at den fant å burde bringe i erindring K pkes forbehold om erstatning, for så vidt der i den eventuelle fredsslutning mellom Finland og Russland skulde bli inn tatt nogen bestemmelse som hadde betydning for saken. I juni 1921 uttalte legasjonen på vegne av K pke at den finske regjering selvfølgelig også måtte bli erstatningspliktig overfor ham, hvis den ved bestemmelsen i Dorpatfredstraktatens art. 26 har opgitt kravet på å få de deponerte penger tilbake eller med andre ord har benyttet aktiva som tilhørte K pke til kompensasjon mot russiske krav på Finland eller Finnlands Bank.

I august 1921 svarte det finske utenriksministerium med bestemt å avvise ethvert ansvar for skade som måtte ha rammet K pke som følge av hans ubetenksomhet ved å komme til Finland mens opr ret raste som verst. Med hensyn til spørsmålet om å få depositumet tilbake fra Folkebanken i Petrograd hevdet utenriksministeriet at deponeringen uttrykkelig skjedde som opbevaring, inntil vedkommende russiske domstol hadde avgjort spørsmålet om depositumet tilhørte Sovjetregjeringen eller K pke, hvorav følger at pengene ikke deponertes i Finnlands regjering eller den finske oprørsregjeringens navn, men utelukkende for regning av vedkommende rettighetshaver, og Finland har derfor aldri gjort eller kunnet gjøre krav på dette depo-

situm. Det er under disse omstendigheter, tilf ies der, uforklarlig at K pke kan forutsette at kravet på nogen vis har kunnet influeres av Dorpatfreden eller ved denne være anvendt som nogenslags kompensasjon; det er jo uten videre klart at Dorpatfreden alene kunde angå og ha rettsvirkning for forholdet mellom Finland og Russland og ikke berørte den norske unders tt K pkes krav som ingen sammenheng hadde dermed.

Legasjonen i Helsingfors har også senere på K pkes vegne gjort henvendelse til det finske utenriksministerium for å søke opnådd erstatning i henhold til den finske lov om opr rsskade, men uten resultat.

Juridiske betenkninger og uttalelser.

Efter anmodning av herr K pke har professor Gjelsvik under 18 januar 1930 avgitt en betenkning i saken. Efter å ha knyttet en del bemerkninger til forskjellige punkter uttaler han:

«Efter det som er nevnt ovenfor kunde K pke ikke komme i besiddelse av sine verdipapirer uten efter behørig anmodning av den finske regjering til den bank hvor de befant sig. Men Finnlands regjering undlot å gi denne anmodning eller i det hele å foreta de skritt som var nødvendige for at K pke kunde få sine verdipapirer tilbake. For denne undlatelse må Finland lovlige regjering som nevnt være ansvarlig og derfor være forpliktet til å erstatte den skade som er den naturlige følge av denne undlatelse. Man må nemlig strengt sondre mellom spørsmålet om hvorvidt en stat er ansvarlig for skade som er voldt utlendinger under opr r og uroligheter, og spørsmålet om en stat er ansvarlig for at dens lovlige regjering undlater å foreta en statshandling som er nødvendig for å løse et bånd på verdipapirer eller annet formuesgods der ulovlig er beslaglagt av en opr rsregjering. Dette synes umiddelbart innlysende. Man kan ikke her si at en lovlig regjering ikke har noget med   foreta skritt der er en nødvendig betingelse for   få reetablert et forhold som en opr rsregjering har bragt i ulag. Den skade som for herr K pke følger av den lovlige regjeringens undlatelse, er en skade som denne regjering har forvoldt, ikke en skade som oprørsregjeringen har gjort. . . .

K pke har ment at grunnen til at den finske regjering i hvis navn deponisjonen var gjort i den russiske folkebank, har vegret sig ved å medvirke til at den blev bragt tilbake til Finnlands Bank, er at den finske regjeringens krav på den russiske folkebank er blitt likvidert i russiske krav på Finland i henhold til

fredstraktaten mellom Finland og Russland undertegnet i Dorpat den 14 oktober 1920.

Dette er imidlertid benektet fra finsk side. For så vidt der har vært henvist til § 26 i Dorpattraktaten kan denne paragraf etter sin ordlyd heller ikke anses å angå et forhold som det heromhandlede. Den bestemmer at den russiske stat og dens statsinnretningers gjeld og øvrige forpliktelser til den finske stat og Finnlands Bank likesåvel som den finske stats og dens statsinnretningers gjeld og forpliktelser til den russiske stat skal på begge sider ansees likvidert. Hadde den finske regjering virkelig vært eier av de deponerte verdier således som det er uttrykt i den foran nevnte skrivelse av 18 januar 1919 fra den finske avdeling i den svenske legasjon til Folkebanken, kunde den citerte bestemmelse i fredstraktaten komme til anvendelse.

Men de deponerte verdier tilhørte ikke den finske stat. Når allikevel den finske regjering vegret sig for å medvirke til at deposisjonen blev bragt tilbake til Finnlands Bank til forvaring til det kunde opgjøres ad diplomatisk vei mellom Russland og Norge, hvem eiendomsretten tilkom, kan den finske regjering ikke fritas for ansvar. Der sies også uttrykkelig i nevnte skrivelse at Finnlands regjering er ansvarlig for nevnte papirers uantastelighet.

Køpke har påberopt sig en særlig grunn til at Finland bør gi ham erstatning, idet den finske regjering kan takke Køpke for at Finland fikk et par skibsladninger til betydelig verdi.

I fredstraktaten mellom Finland og Russland undertegnet i Dorpat den 14 oktober 1920 vedtokes i art. 22, at de den russiske stat og deres statsinnretninger tilhørende eiendommer i Finland skulde uten erstatning gå over i den finske stats eie. Likeså skulde de den finske stat og dens statsinnretninger tilhørende eiendommer i Russland uten erstatning gå over i den russiske stats eie.

Derved kom Finland i besiddelse av et par verdifulle skibsladninger tilhørende sovjetregjeringen som var beslaglagt i Finland, som følge av Køpkes begjæring.

Køpke fikk ingen fordel derav da beslagleggelsen ikke blev oprettholdt av hovretten, men da de beslaglagte varer berodde i Finland da fredstraktaten blev inngått, høstet den finske stat som nevnt fordel av Køpkes anstrengelser.

Noget rettskrav i den anledning antas Køpke ikke å ha overfor Finland.

Noget rettslig krav overfor den norske regjering på at den skal anta sig saken overfor Finland har jo Køpke ikke. Det er et spørs-

mål som Utenriksdepartementet vil ha å avgjøre.

Det sedvanlige er jo at en undersøtt som har lidt tap som følge av en fremmed regjerings holdning, blir støttet av sitt lands utenriksministerium for å opnå erstatning. Det antas i den henseende ikke å kunne tillegges betydning at Køpke muligens ikke var norsk statsborger dengang han blev arrestert i Finland og de omhandlede verdipapirer fratatt ham.

Det må her komme i særlig betraktning at deposisjonen av rubelsedlene i Finnlands Bank skjedde under medvirkning av den norske konsul i Helsingfors hos hvem Køpke søkte bistand, og at Finnlands Bank etter finsk lov er det sted hvor gjenstander som er omtvistet, kan deponeres.

Det at det ikke bare gjelder en urett begått mot den norske undersøtt Køpke, men en overtredelse av den avtale som blev sluttet med den norske konsul i Helsingfors, hvis segl ulovlig blev brutt, synes å være grunn til at den norske regjering tar sig av saken.

Utenriksdepartementets folkerettskonsulent, professor *Castberg*, har i en rekke promemoriaer, senest av 23 april 1930 uttalt sig om herr Køpkes krav. Han fremholder bl. a.:

1. «Den finske stat har intet internasjonalt ansvar for de rettsbrudd som måtte være begått av de finske oprørere hvis ledere ikke kan betraktes som — og av Norge heller ikke var anerkjent som — lovlige finske statsmyndigheter . . .»
2. Den finske regjering var ikke folkerettslig forpliktet til å gjøre gjeldende nogen rett som deponent av de penger som «oprørsregjeringen» hadde deponert i den russiske statsbank. Dette må efter min mening følge allerede derav at den finske stat ikke er forpliktet ved oprørsregjeringens handlinger. At den finske regjering faktisk har rettet en henvendelse til statsbanken og for å gi sin henvendelse ettertrykk dessuten har karakterisert sig som ansvarlig, kan ikke bringe saken i en annen stilling. Heller ikke var den finske regjering forpliktet til å fremsette nogen diplomatisk reklamasjon overfor den russiske regjering for å skaffe Køpke tilbake de penger som de russiske myndigheter med de finske «rødes» hjelp hadde fratatt ham.
3. Selv om den finske regjering hadde vært forpliktet til å ta sig av Køpkes sak, vilde dens undlatelse herav ikke kunne begrunne nogen plikt til å yde Køpke erstatning. Der kan nemlig ikke påvises nogen årsaksforbindelse mellom den omstendighet at den finske regjering måtte

ha misligholdt sine forpliktelser, og den omstendighet at K pke fremdeles ikke har fått de deponerte penger utlevert. Der er ingen grunn til å anta at diplomatiske eller andre henvendelser fra finsk side vilde ha ført til at K pke hadde fått pengene i sin besiddelse. Tvert imot var det både K pkes og det norske general-konsulats forutsetning at K pke først skulde få de deponerte penger utlevert, n r en mindelig ordning av hans sak var truffet mellom de norske og de russiske statsmyndigheter. Og en slik ordning har hittil ikke funnet sted.

Efter i et punkt 4 å ha betegnet et eventuelt «billighetskrav» som nytteløst og efter i et punkt 5 å ha fremholdt at staten ikke kan ta sig av herr K pkes krav da han på det tidspunkt rettsbruddet fant sted ikke var norsk borger, konkluderer professoren med at «krav ikke kan fremsettes».

Efter Utenriksdepartementets instruksjon tilstillet derefter legasjonen i Helsingfors den 28 januar 1931 det finske utenriksministerium en note bilagt med en promemoria. I noten hvori der angående K pkes krav henvises til nevnte promemoria, foresloges at den finske regjering opnevner en person til sammen med en norsk representant å forhandle om en ordning av saken.

Den finske regjering avslo i svarnote av 13 april 1931   gå med på forslaget om nye forhandlinger i saken.

H iesterettsadvokat Stian *Bech* anmodet derefter i skrivelse av 21 april 1931, på vegne av herr K pke, Utenriksdepartementet om å innbringe saken for den faste domstol for mellefolkkelig rettspleie.

Utenriksdepartementet lot da saken forelegge for regjeringsadvokaten, Justisdepartementet og senere også for høiesterettsdommer Alten.

Regjeringsadvokaten uttaler i skrivelse av 20 mai 1931:

«Det selvfølgelige utgangspunkt ved drøftelsen av det foreliggende spørsmål må være at herr K pke foretok transaksjonen av mars 1918 i egenskap av privatmann. En transaksjon av denne art vilde være mere enn upassende for en konsulær tjenestemann, hvis det ikke til alle sider var klart at transaksjonen og den konsulære stilling var uten forbindelse med hinannen.

Optr dte herr K pke som privatmann har efter min opfatning den norske stat hverken opfordring eller anledning til å fremme krav på hans vegne overfor den finske stat, med mindre han, da det angivelig skadegjørende faktum fant sted, var norsk borger.

Hvis det forholder sig som anført i professor Castbergs P. M. av 23 mars 1930, at herr K pke ikke på dette tidspunkt var norsk borger, er det derfor unødvendig for mig å behandle spørsmålet om reelle betingelser foreligger for innbringelse for den mellefolkkelige domstol. Jeg vil alene si at også det reelle grunnlag synes mig svakt . . .»

Justisdepartementet uttaler i skrivelse av 12 juni 1931:

«Man slutter sig i alt vesentlig til den opfatning av de foreliggende rettsspørsmål som har fått uttrykk i professor Gjelsviks betenkning av 18 januar 1930.

Spesielt vil man bemerke at den omstendighet at K pke ikke var norsk statsborger den gang han blev arrestert i Finland og verdipapirene fratatt ham, ikke synes å burde tillegges avgjørende betydning for spørsmålet om Norge bør bringe saken inn for den faste domstol for mellefolkkelig rettspleie eller ikke. Man går ut fra at K pke ikke hadde statsborgerrett i noget annet land, og han blev såvidt forståes betraktet og behandlet som nordmann også av de norske myndigheter. Når han så også har bragt sitt statsborgerforhold til Norge i orden, bør Norge ansees berettiget til å anta sig hans krav.

Forøvrig skal departementet bemerke følgende:

«Man finner ikke på grunnlag av de foreliggende faktiske opplysninger å kunne uttale nogen bestemt mening om hvorvidt de i tiden f r der var innledet fredsforhandlinger med Russland, kunde forlanges av den finske stat at den skulde kreve depositumet utlevert til sig. Derimot antar man at Finland måtte ha plikt til å reise spørsmålet i forbindelse med fredsforhandlingene, og at Finland, når det ikke gjorde dette, bør ha bevisbyrden for at kravet ikke kunde ha vært satt igjenem. Om enn under tvil finner derfor departementet å burde uttale som sin mening at der kan være grunn til å innbringe saken for den faste domstol for mellefolkkelig rettspleie.»

I sin betenkning av 22 mars 1932 anfører høiesterettsdommer Alten at «spørsmålet om de finske opr rsmyndigheter har begått et rettsbrudd overfor herr K pke ved å beslaglegge rubelbeløpet og deponere pengene i statsbanken i Petrograd, avhenger i første rekke av K pkes rettsforhold til pengene.» H iesterettsdommeren finner at dette forhold efter de foreliggende opplysninger ikke er helt klart, men kommer efter å ha drøftet spørsmålets forskjellige sider til det resultat at det dreiet sig om et kommisjonsforhold. På grunnlag herav kommer han

til følgende konklusjon for dette forholds vedkommende:

«Et kommisjonsforhold som det jeg mener har foreligget, kan når som helst heves av kommittentten ved tilbakekallelse av oppdraget. Kópke kan etter de opplysninger de nevnte dokumenter gir om avtalen med provianteringsrådet, ikke skjønnes å ha erhvervet noget rettskrav på å utføre hvervet eller på vederlag eller annen fortjeneste. Under enhver omstendighet har provianteringsrådet hatt gyldig grunn til å kalle oppdraget tilbake, når det viste sig at Kópke vilde tilegne sig kursdifferansen. Tilbakekallelsen har derfor heller ikke kunnet medføre erstatningsplikt for provianteringsrådet (jfr. den norske kommisjonslov av 30 juni 1916 §§ 48 og 50).

Efter den opfatning av rettsforholdet mellom det russiske provianteringsråd og Kópke, som jeg her har fremholdt, har altså provianteringsrådet vært fullt berettiget til å kreve rublene tilbakelevert. De finske oprørsmyndigheter kan da ikke ved å yde provianteringsrådet sin medvirkning gjennom beslagleggelsen ha gjort sig skyldig i noget rettsstridig forhold overfor Kópke.»

Efter nærmere å ha drøftet de finske oprørsmyndigheters ansvarsforhold overfor herr Kópke, behandler høiesterettsdommeren overføringen av rubelbeløpet til Petrograd. Herom sier han:

«Hvad dernæst angår overføringen av pengene til Petrograd så er denne foretatt i forståelse med Kópke efter avtale mellom Folkekommissariatet og Det norske Generalkonsulat i Helsingfors. Uoverensstemmelsen med hensyn til deponeringen gjaldt, såvidt skjønnes, bare spørsmålet om pengene skulde deponeres i Finnlands Banks kontor eller på et annet sikkert sted i Petrograd. Det har imidlertid vist sig at pengene har ligget likeså sikkert i den russiske statsbank som om de hadde vært deponert i Finnlands Bank, og verdifallet vilde likefullt ha rammet dem i denne bank. Valget av bank har således ikke hatt nogen skadelig følge. Derimot har de finske oprørere satt sig utover avtalen mellom Folkekommissariatet og det norske generalkonsulat for så vidt som de ved deponeringen bare har forbeholdt avgjørelse av tvisten gjennom rettergang ved de russiske domstoler. Sammenhengen hermed er ikke oplyst, men i ethvert fall er også dette forhold — som omhandlet nedenfor under 4 — blitt uten følger, idet den russiske dom ikke har ført til utlevering av depositumet . . .»

Efter å ha utdypet dette spørsmål ytterligere går høiesterettsdommeren over til å behandle den finske regjerings ansvarsforhold overfor herr Kópke. Han fremholder her:

«Det forhold fra den finske regjerings side som efter professor Gjelsviks mening begrunner ansvar for staten, består i at regjeringen undlot å etterkomme den norske sendemanns henstilling i skrivelse av 11 juni 1921 om å sørge for at de deponerte penger blev bragt tilbake til Finnlands Bank i Helsingfors, hvor de først var anbragt, og at regjeringen i det hele har undlatt å foreta de skritt som var nødvendige forat Kópke kunde få pengene tilbake (dok. 5, s. 34 a—36 a).

Da Finnlands lovlige regjering har stått utenfor den av oprørsregjeringen foretatte deponering, kan det imidlertid ikke skjønnes at denne i og for sig medfører nogen rett eller plikt for regjeringen til å kreve overflytning eller frigivelse av det deponerte. Regjeringen har allikevel senere trådt inn i forholdet som depositar. Av en skrivelse av 2 oktober 1918 fra det tyske generalkonsulats finske avdeling (dok. 5, s. 17) og en skrivelse av 18 januar 1919 fra den finske representasjon i Petrograd (dok. 5, s. 18) fremgår nemlig at den finske regjering er innehaver av depositumskvitteringene, og at den i denne egenskap overfor den russiske stats bank har erklært sig ansvarlig for «verdipapirenes uantastelighet» og forlangt at deponisjonen overensstemmende med Folkekommissariatets skrivelse av 30 mars 1918 skulde oprettholdes uten hensyn til den russiske dom, inntil Russland og Norge har ordnet tvisten «på diplomatisk eller annen vei». Det er besynderlig at disse skrivelser ikke nevnes i den utførlige fremstilling som den finske regjering har gitt i sin note av 3 august 1921, og at regjeringen i en skrivelse av 16 september 1921 (dok. 5, s. 28) har innskrenket sig til å benekte at der var gått nogen «skrivelse fra ministeriet» til den russiske bank. Efter hvad de citerte skrivelser viser, må regjeringen — til tross for denne benektelse — antas gjennom sine konsulære og diplomatiske representanter å ha ratihabert Folkekommissariatets avtale med det norske generalkonsulat. Derved er den blitt ansvarlig for at deponisjonen opprettholdes inntil tvisten er avgjort mellom Norge og Russland ved diplomatiske forhandlinger eller internasjonal voldgift eller rettsavgjørelse. Men denne forpliktelse har den finske regjering også opfylt, idet den ved de ovenfor nevnte protestskrivelser har opnådd at den russiske bank har nektet å utlevere rublene i henhold til den russiske dom. Noget videregående ansvar som depositar kan derimot den finske regjering ikke skjønnes å ha pådratt sig. Det kan ikke forlanges av den finske regjering at den skal påta sig ansvaret

ved å avgjøre tvisten mellom Kópke og det russiske provianteringsråd til fordel for Kópke og medvirke til å utlevere pengene til ham i strid med den russiske dom og uten at overenskomst er truffet mellom den norske og den russiske regjering. Den finske regjering må tvertimot etter avtalen mellom folkekommissariatet og det norske general-konsulat ansees forpliktet til å forholde sig passiv inntil rettstvisten er ordnet av de interesserte regjeringer. Etter denne avtale var der — som før nevnt — enighet om at pengene skulde deponeres i Petrograd, mens Folkekommissariatet ikke hadde forpliktet sig til å deponere dem i Finnlands Banks der-værende avdeling. Ved å ratihabere avtalen kan da heller ikke den finske regjering være blitt forpliktet til å sørge for overføring til denne bank og ennu mindre for overføring til Helsingfors. Som anført under 2 er imidlertid dette spørsmål fullstendig betydningsløst, da den omstendighet at pengene er deponert i den russiske statsbank, ikke har medført noget tap som ikke også vilde være intrådt om de var deponert annetsteds.

Jeg kan således ikke finne at der er noget å legge Finnlands lovlige regjering til last. Den har tvertimot ved å tre inn som depositar i oprørsregjeringens sted og hindre at pengene i henhold til den russiske dom blev utlevert til provianteringsrådet, handlet til varetagelse av Kópkes tarv så langt som den kunde, mens den pliktmessig har overlatt ordningen av tvisten til den norske og den russiske regjering»

Høiesterettsdommer Alten fremholder videre at «fredstraktaten mellom Finland og Russland ikke berører Kópkes rettsstilling, og at han heller ikke kan grunne noget krav på den omstendighet at hans beslagleggelse av to skibsladninger førte til at disse efter fredsslutningen tilfaldt den finske stat».

Endelig anfører høiesterettsdommeren at det ikke kan antas å foreligge noget grunnlag for et folkerettslig ansvar overfor den finske regjering med hensyn til chekken på de 20 000 svenske kroner og at det vilde være vanskelig overfor en internasjonal domstol å få satt igjennem et folkerettslig erstatningskrav overfor en person som ikke var statsborger i vedkommende land.

I henhold til det anførte kommer høiesterettsdommeren «til det resultat at de finske myndigheters forhold overfor Kópke ikke innebærer en folkerettskrenkelse som bør foranledige at den norske regjering innbringer saken for den faste domstol for mellom-folkelig rettspleie».

Med St. med. nr. 27, 1933 oversendte Utenriksdepartementet saken til Stortinget som igjen oversendte den til utenriks- og konstitusjonskomiteen som for anledningen blev forsterket med to medlemmer fra justis-komiteen.

Efter at saken var tatt under behandling av den forsterkede utenriks- og konstitusjonskomitee, fremholdt advokat Bech i skrivelse av 14 juni s. å. overfor komiteen at saken ikke var moden til å behandles av Stortinget og at han måtte få anledning til å «fremkomme med en redegjørelse for de faktiske og rettslige omstendigheter som må opplyses før administrasjonen kan ta standpunkt til saken». Han androg i overensstemmelse hermed om at St. med. nr. 27, 1933 ikke blev behandlet av Stortinget og at komiteen tok standpunkt til Utenriksdepartementets behandling av denne sak uten å befatte sig med realiteten.

Komiteen etterkom denne anmodning og innstillet på at St. med. nr. 27 — 1933 ikke skulde tas under behandling av inneværende Storting — en innstilling som i møte den 27 juni enstemmig bifaltes.

I skrivelse til utenriks- og konstitusjonskomiteen av 24 januar 1936 har advokat Bech fremlagt en supplerende fremstilling av saken. Han anfører her at det faktiske i og med denne fremstilling er lagt slik til rette at komiteen kan ta standpunkt til sakens fremme.

Efter å ha presisert at det faktum som professor Gjelsvik har lagt til grunn for sin betenkning er riktig, og efter å ha påpekt og nærmere påvist at St. med. nr. 27 — 1933 ikke inneholder alle de momenter som er nødvendige til forståelse av sakens sammenheng, imøtegår advokaten på en rekke punkter herrene professor Castberg og høiesterettsdommer Alten. Han fremholder bl. a.:

«Professor Castberg har i sitt P. M. av 23 april 1930 gjort to faktiske feil, som stiller hele saken på hodet:

For det første har han anført at det «var både Kópkes og Det norske Generalkonsulats forutsetning at Kópke først skulde få de deponerte penger utlevert når en mindelig ordning av hans sak var truffet mellom de norske og russiske statsmyndigheter, og en slik ordning har hittil ikke funnet sted.»

Dette er misforståelse av faktum, som også høiesterettsdommer Alten gjør sig skyldig i. Forhandlingene mellom det norske konsulat og Finnlands Folkekommissariat førte ikke til en avtale, og folkekommissariatet rømte noen dager senere med hele kassainnholdet

av Finnlands Bank, etter sigende med flere hundre millioner Mark til Petrograd og deriblandt med Kópkes depositum. Derefter deponerte det røde folkekommissariat 8/9 april 1918, som Gjelsvik fremhever, rettsstridig midlene i Folkebanken i Petrograd på Finnlands regjerings navn, mens de puttet Finnlands Banks egne penger i sin lomme. Det er således ingen avtale truffet mellom Norge og Finland om at pengene skulde ligge til Norge og Russland hadde avgjort rettsstriden. Det foreligger kun fra Norges side et forslag om deponisjon i en nøytral bank til de norske og russiske myndigheter har avgjort saken etter anerkjente internasjonale rettsprinsipper. Etter å ha forkastet dette forslag har de finske røde myndigheter deponert pengene i en Sovjet tilhørende bank. Kópke har gått med på overfor det norske konsulat i Helsingfors at beløpet skal overføres til Finnlands Banks kontor i Petrograd inntil spørsmålet om eiendomsretten blev avgjort ved forhandlinger mellom Russlands og Norges utenriksministerier. Dette har det finske røde folkekommissariat avslått, derpå røvet pengene, rømt med dem og satt dem inn i den russiske folkebank på ganske andre betingelser enn det norske konsulats forslag gikk ut på, nemlig således at saken skulde avgjøres av russisk domstol.»

I sitt P. M. av 23 april 1930 anfører professor Castberg:

« . . . Der er ingen grunn til å anta at diplomatiske eller andre henvendelser fra finsk side vilde ha ført til at Kópke hadde fått pengene i sin besiddelse» . . .

«Dette er en misforståelse. Der er intet som tyder på at Folkebanken i årene 1918 og 1919 ikke vilde ha utlevert depositumet til Finland. Da den russiske folkebank ved skrivelse av 2 oktober 1918 fra deponenten Finland ved det tyske generalkonsulat fikk meddelelse om «at Kópke hadde anholdt om at banken måtte bli underrettet om at det omhandlede rubelbeløp og check på kr. 20 000 ikke måtte utleveres noen uten opgitt ordre av Finnlands regjering eller generalkonsulat», så meddelte generalkonsulatet dette til bankens kunnskap og bad sig meddelt de skritt henvendelsen måtte foranledige. Banken svarte i skrivelse av 9 s. m. at den «hadde tatt skrivelsens innhold ad notam». Det vilde være en forbrydelse, underslag, av banken ikke å utlevere depositumet til deponenten, den finske regjering. Det finske røde folkekommissariat deponerte nemlig Kópkes midler i Finnlands regjerings navn. Den finske røde regjering oppløste sig noen dager senere. Derefter var den hvite regjering Finnlands eneste regjering. Den kunde derfor som deponent forandret

deponisjonsbetingelsene og uten videre krevet deponisjonen utlevert uten hensyn til de tidligere deponisjonsbetingelser, som kun var satt av deponenten.»

Overfor høiesterettsdommer Altens opfatning — at Kópkes forhold overfor Folkekommissariatet for provianteringen, var et kommisjonsforhold — anfører advokat Bech bl. a.:

« . . . Alten går i sin betenkning ut fra at Kópke ikke har mottatt checken og hevet rublene i eget navn, men kun som bud for provianteringskommissariatet, og at han derfor hadde plikt til å innsette alle de kroner som han fikk for checken i Norges Bank på provianteringskommissariatets akkreditiv. Dette er umulig av to grunner:

Den ene er de benyttede ord på russisk, nemlig ordet «overføre» i skrivelsen av 8 mars 1918 fra provianteringskommissariatet til Kópke. Ordet heter på russisk «perevod» og betyr bankmessig overførsel av rubelbeløp til kronecheck etter innbetalingsstedets kurs på innbetalingsdagen.

Den annen grunn er av rettslig art. Selv om Altens konstruksjon, at Kópke var det russiske provianteringskommissariatets kommisjonær, er riktig, så har kommisjonæren Kópke eiendomsrett til rublene.»

Etter å ha anført en rekke momenter med støtte i betenkning fra den russiske advokat Boris Gerschun, av 19 mai 1932, som etter advokat Bechs mening beviser riktigheten av hans påstander, fremholder advokaten videre i motsetning til Alten, at Kópke har rett til å tilegne sig kursdifferansen. «Der var ingen grunn til at Kópke skulde få zarrubler av folkebanken,» sier han, «men når han fikk dem, og disse hadde større verdi i utlandet, får Kópke denne merverdi, fordi rublene er hans.»

Overfor høiesterettsdommer Altens anførsel — «at det var fullt forsvarlig av de røde finner å arrestere Kópke og beslaglegge hans midler» — fremholder Bech:

«Arrestasjonen fant sted 12 mars 1918, beslagleggelsen av rublene av de «røde» fant sted 15 mars 1918. Den 19 mars skrev advokat Sourander for Kópke et P. M. til det finske folkekommissariat, han krevet «tilbake sin eiendom», at beløpet, de 4,5 millioner rubler «af Kópke redligen bekommits samt at Kópke fullkomlig korrekt och med vederbörande myndigheter i Russlands vetskaps och bifall befinner sig på resa medförande oftanemnda penningebelopp.»

«Dette andragende er bifalt av det norske konsulat, etter at det hadde undersøkt at pengene var Kópkes. Hermed har det norske konsulat i Helsingfors og dermed den norske stat anerkjent Kópkes eiendomsrett.»

I anledning Altens anførsel — at den finske lov av 11 mai 1923 om oprørsskade kun har intern virkning — opplyser Bech:

«Köpke har gjennom det norske utenriksdepartement i rett tid ved skrivelse av 23 februar 1923 søkt om skadeserstatning i henhold til loven som nettop gjelder skade til utlendinger. Köpke krevet erstatning for rubelbeløpet med 2016 000 gullrubler. «Beløpet er fremkommet ved at 4 560 000 rubler er omregnet i gullrubler etter en kurs av 84 øre pr. rubel og kr. 1,80 pr. gullrubel, beregnet etter kursen på beslagleggingsdagen 15 mars 1918 på nærmeste bankplass, Stockholm.»

Finnland har ikke protestert mot summens størrelse, men svart at pengene ikke var Köpkes og på grunn av de i note fra Finland til Norge av 3 august 1921, hvori bl. a. anføres at Köpke var det russiske provianteringsråds fullmektig. Altens betenkningsom at den finske lov av 11 mai 1923 ikke kan anvendes fordi ansøking ikke er skjedd etter loven, er således faktisk uriktig.»

Sluttelig anfører advokat Bech bl. a.:

«Finnlands ansvar som deponent inntreder ved minister Urbyes note av 19 november 1918. Som deponent var Finland pliktig til å bringe deposisjonen tilbake til den, på hvis vegne den hadde deponert pengene hos depositaren, Folkebanken i Petrograd.

Alten mener at den finske regjering har oppfylt sin forpliktelse, idet den ved sine protestskrivelser har oppnådd at den russiske bank nektet å utlevere rublene i henhold til den russiske dom.

Efter min mening er disse protestskrivelser ikke tilstrekkelige til å fritta den finske regjering for ansvar. Som nærmere omhandlet i Gjelsviks betenkning var det fra den finske regjeringsside erkjent at Finnlands regjering var ansvarlig for de deponerte verdipapirers uantastelighet, idet den var innehaver av deposisjonen ifølge de utferdigede kvitteringer. Finnlands regjering visste at de deponerte verdier ulovlig var fratatt Köpke i Finland og senere av oprørsregjeringen var deponert i Folkebanken i Petrograd i den finske regjeringss navn, og at den norske minister i Helsingfors i skrivelse av 19 november 1918 forlangte depositumet tilbakesendt til Finland. Dessuaktet vegret den finske regjering etter Dorpatfredens avslutning sig for å etterkomme denne henstilling. Mens den tidligere overfor minister Urbye hadde erklært sig villig hertil. (Finsk note av 18 januar 1919 til minister Urbye), i hvilken Finnlands regjering erklærer at deposisjonen var «Kurt Köpkes eiendom». Senere har Finland meddelt at det ikke er

sendt en slik note, og at pengene ikke var Köpkes.

Efter min mening har den finske regjering derved begått et rettsbrudd. Det var ikke fordi den finske regjering var ansvarlig for oprørsregjeringens handlinger, men fordi den var innehaver av deposisjonen, som den selv ingen rett hadde til, og allikevel nektet den å medvirke til at depositumet kom på den rette eiers hånd.

Det kan fornuftigvis ikke være tvil underkastet at den finske regjering kunde fått deposisjonen av Folkebanken i Petrograd, hvis den hadde villet.»

Utenriks- og konstitusjonskomiteen har gjennomgått sakens dokumenter og vil hvad hovedpunktene angår oppsummere sitt syn i følgende punkter:

1. Komiteen finner det ikke godtgjort at Kurt Köpke hadde sitt norske borgerskap formelt i orden på det tidspunkt omhandlet rettsbrudd fant sted. Helt sikkert er det imidlertid ikke, idet det avhenger av om hans far innvandret til Norge før statsborgerloven av 1888, hvilket nu ikke kan bringes på det rene. Reelt sett faller det imidlertid vanskelig å benekte at han var norsk borger. Han reiste på norsk pass, var norsk vicekonsul i Petrograd og hadde ikke borgerskap i noget annet land. Han må iallfall regnes som norsk protégé og har som sådan krav på samme folkerettslige beskyttelse som landets egne borgere.
2. Komiteen finner at Köpke fra det øieblikk hans kvittering var godkjent av Den russiske folkebank må betraktes som eier av rublene — med bestemte forpliktelser overfor opdragsgiverne. At Köpke har optrådt ukorrekt eller under falske foregivender da han inngikk overenskomsten om overføringen av pengene med Folkekommisariatet for provianteringen og herrene Stavseth og Nagurski, foreligger det ikke beviser for. Hans forpliktelser fremgår klart av dokumentene, og det kan ikke sees at han har brutt dem på noget punkt. Det står fast at han tok på sig overføringen som privatmann, at det var fullt lovlig å motta beløpet i zar-rubler, og at han hadde full dekning for de 15 000 rubler han var beskyldt for å ha brukt op. Folkedomstolens premisser er hvad denne siden av saken angår meget klare.
3. Komiteen finner under henvisning til foranstående at anmeldelsen på Köpke fra Folkekommisariatet for provianteringen skjedde på falsk grunnlag. Det samme

gjelder den norske sendemanns avskjedigelse av ham som norsk vicekonsul. Sendemannens benektelse av at K pke var norsk vicekonsul da han som privatmann påtok sig overføringen av rubelbeløpet, er ikke i overensstemmelse med foreliggende fakta. Under disse forhold må Finnlands folkekommissariats arrestasjon av K pke samt beslagleggelsen av hans midler betegnes som en rettsstridig handling.

4. Hvad deponeringen av pengene i Folkebanken i Petrograd angår, fremgår av sakens dokumenter at K pke ikke har godkjent denne. Som svar på et forslag fra Finnlands folkekommissariats utenriksavdeling foreslo det norske generalkonsulat i Helsingfors med K pkes billigelse at de beslaglagte midler skulde overføres til Finnlands Banks kontor i Petrograd, hvor de skulde opbevares av Finnlands folkekommissariat, inntil Russlands og Norges utenriksministerier etter vedtatte internasjonale rettsprinsipper hadde avgjort spørsmålet om hvorvidt K pke var kommet i besiddelse av de omstridte 4 575 000 rubler på forbrydersk m te eller ikke. Folkekommissariatet aksepterte imidlertid ikke dette forslag, men deponerte både rublene og checken på de 20 000 svenske kroner i Den russiske folkebank, og det vel å merke på betingelser som ikke var godkjent hverken av K pke eller det norske generalkonsulat i Helsingfors. Deponeringen i Folkebanken må derfor betegnes som et rettsbrudd overfor K pke.
5. De jurister som har avgitt betenknninger i denne sak, er samstemmige i den opfatning, at Finnlands regjering i almindelighet ikke kan trekkes til ansvar for handlinger begått av Finnlands folkekommissariat. I tilfellet K pke er imidlertid forholdet det, at deponeringen i Folkebanken i Petrograd blev gjort i den finske regjeringens navn, og at kvitteringen for deposisjonen kom i regjeringens besiddelse i samme øieblikk som den igjen var hele Finnlands regjering, uten at den erklærte kvitteringen som sig uvedkommende. Om Finnlands folkekommissariat ved å beslaglegge en fremmed statsborgers midler etter opfordring av en annen regjering bandt den finske stat, er et annet spørsmål som det i denne forbindelse ikke er nødvendig å komme nærmere inn på. Slik som saken nu ligger an, må det tillegges avgjørende betydning at den finske regjering i noter henholdsvis av 2 oktober 1918 og 18 januar 1919 har erkjent å inneha

foran nevnte kvittering, likesom den i noten av 18 januar 1919 har erkjent at den er ansvarlig for deposisjonens uanstastelighet. Det fremgår av sakens hele sammenheng at K pke ikke har kunnet komme i besiddelse av sine verdipapirer uten etter behørig anmodning fra den finske regjering til Folkebanken i Petrograd. En slik anmodning har imidlertid den finske regjering undlatt å gi, og den har heller ikke tatt andre skritt som nødvendigvis måtte tas for at K pke kunde få sine verdipapirer tilbake. For denne undlatelse må Finnlands regjering antas å være ansvarlig, og er den det, må den også være forpliktet til å erstatte den skade som er opstått på grunn av denne undlatelse.

6. Den finske regjeringens erstatningsansvar må antas å være den verdi deposisjonen representerte på det tidspunkt regjeringen overfor den norske sendemann i Helsingfors erkjente å inneha den foran nevnte kvittering, d. v. s. de russiske zarrublers verdi i gull i siste halvdel av november 1918, plus renter og rentesrenter fra nevnte tidspunkt til betaling skjer. Hvorledes et eventuelt erstatningskrav skal formuleres og begrunnes er imidlertid en oppgave som finnes å burde overlates til Utenriksdepartementet i samarbeide med den advokat som måtte få saken.

Komiteen har under 30 mars d.   forelagt denne saksfremstilling for Utenriksdepartementet, som i skrivelse av 23 april d.   anforer, at det ikke har noget særlig å bemerke hverken til den eller til de slutninger komiteen er kommet til med undtagelse av punkt 6 — som angår størrelsen av et eventuelt erstatningskrav mot den finske stat — som det finner tvilsomt og derfor ikke tar standpunkt til. Departementet finner forøvrig å kunne henholde sig til det som er uttalt i Justisdepartementets skrivelse av 12 juni 1931 til Utenriksdepartementet og i P. M. fra Justisdepartementets lovavdeling, oversendt Utenriksdepartementet med Justisdepartementets skrivelse av 22 juni 1931.

Under henvisning til foranstående og de i saken foreliggende dokumenter vil komiteen uttale at den finner grunnlag for at staten bør påta sig Kurt K pkes krav over-

for den finske regjering og innstiller for Stortinget å fatte sådan

beslutning:

Det henstilles til regjeringen å overveie på hvilken måte et eventuelt erstatnings-søksmål overfor den finske stat bør fremmes, å fikse størrelsen av det beløp som påstanden skal omfatte samt å uttale sig om

saksomkostningene, og fremlegge forslag herom for Stortinget.

Oslo i utenriks- og konstitusjonskomiteen
den 13 mai 1936.

C. J. Hambro,
formann.

Olav Vegheim,
ordfører.

T. Anderssen-Rysst,
sekretær.